

نوی لیكدود

د پښتو ژبي د لیکلو نوی سیستم

Ketabton.com

- نوی لیكدود
- د لوست کتاب

لیکوال : فضل الرحمن نیازی

نویس لیکن وود

بسم الله الرحمن الرحيم

وېل کيږي چې پښتو ته د اسلام له راتگ وړاندي پښتو ژبه په خروشتي او يوناني ليکدود ليکل کېده، خو کله چې پښتو ته د اسلام زريني وړانگي را ورسېدې نو د پښتو رسم الخط هم په عربي رسم الخط واوښت، دا چې په فارسي او پښتو کې داسي غبرونه شته چې په عربي ژبه کې نشته، نو د عربي ژبي په ځينو تورو کې ځيني نښي او علامې زياتي کړل شوې تر څو د هغو غبرونو استازولي وکړي چې فارسي او پښتو ژبه يې لري، او عربي ليکدود د هغو لپاره کوم توري نه لري، نو له همدې وجي لومړی فارسيانو د فارسي ژبي لپاره ځيني توري وضع کړل لکه: چ، ژ، پ او گ. خو لکه څنگه چې پښتو ژبه له فارسي ژبي زيات غبرونه لري، نو د فارسي د يادو تورو تر څنگ په پښتو کې د نښو په زياتولو سره نور توري هم رامنځته شول، لکه: ت، خ، ح، د، ر، ب، او ن. خو د يادو تورو رامنځته کول يواځې د بې غبره تورو په برخه کې وو او پښتو ژبه په دې برخه کې اوس ستونزه نه لري خو د غبريزو تورو په برخه کې نه په فارسي کې کوم توري رامنځته شو او نه هم په پښتو کې، يواځې هغه غبريز توري چې عربي کې شته په فارسي او پښتو کې کارول کيږي خو د فارسي او پښتو د ځانگړو غبريزو تورو لپاره يا بيخي کوم توري نه ليکل کيږي، يا هم بې غبره توري

ليکل کيږي، چې په دې سره يو توري کله د يو غبر استازولي کوي او کله د بل غبر استازولي کوي.

د وخت په تېرېدو سره د بې غبره تورو په برخه کې د پښتو ژبې ليکلودو څه پرمختګ وکړ، په پښتو ژبه کې د زورکي لپاره د ها توري له پاسه د ليکوالانو له خوا د لکۍ لرونکي يا نښي ته ورته ځانگړي نښه کارېدله، خو د عصري او کمپيوټري کليدرو په راتګ سره د هغې استعمال هم ختم شو، ځکه چې په کليدرو کې هغه نښه نه وه، همدارنگه په پښتو کې پښخه ياگانې رامنځته شوې، چې ځينې يې يواځې د يوه غبريز توري لپاره دي لکه اوږده يا، خو ځينې يې يو غبريز او بل بې غبره توري رانغاړي لکه کړواله او بنځينه يا چې د زورکي او بې غبره يا استازولي کوي، او بې ټکو يا چې د زور او بې غبره يا استازولي کوي. خو دا ډول زياتوني که له يوې خوا پرمختګ دی له بلې خوا په دې سره د پښتو توري زياتيږي، او د پښتو ژبې شته ستونزې هم نه ورباندې حل کيږي.

په پښتو کې کړواله، بنځينه او بې ټکو ياگانې صرفي او گرامري ياگانې گڼلې شو خو د رسم الخط ياگانې نه دي، نو له همدې وجې په رسم الخط او ليکلودو کې هم منځته راوړني بايد د همدې ځانگړي له ادرسه وي، نه د بلې

ځانگي له ادرسه، ځکه چې دا د رسم الخط دنده ده چې یو توری د یو غیر استازولي وکړي، او باید رسم الخط د یو غیر لپاره ځانگړی توری ولري، رسم الخط دا دنده نه لري چې مور ته مذكر او مونث را وپېژني، یا اسم او فعل را وپېژني دا شیان په گرامر پوري اړه لري.

د پښتو ژبي د غریزو تورو د کمښت له امله ځیني لیکوالان وايي چې د پښتو رسم الخط باید په لاتیني رسم الخط واوړي، لکه څنګه چې ترکانو او تاجکانو د خپلو ژبو رسم الخط په لاتیني لیکدود اړولی دی، دوی وايي چې لاتیني لیکدود د شته ستونزو ځواب ویلی شي، خو په لاتیني لیکدود رسم الخط اړول که یاده ستونزه حل کولی شي له بله اړخه ستونزي او زیانونه هم لري، له نوي سره د نوي لیکدود زدکړه، له دیني اړخه له قرآن او احادیثو سره اړیکي پرې کېدل، په تاریخي او پخوانیو کتابونو او لیکل شویو آثارو باندې د نوي نسل نه پوهېدل، دا هغه ستونزي دي چې په لاتیني لیکدود پلي کولو سره به رامنځته شي، همدارنګه په یوه داسې جغرافیه کې د لاتیني لیکدود پلي کول گټور نه دي چې وګړي یې عربي لیکدود کاروي لکه عربي، فارسي، اردو او د نورو ژبو ویونکي، بلکې دا به د پښتو د پرمختګ

په ځای د وروسته والي سبب وگرځي او پښتو به د فارسي او اردو چټک پرمختګ له امله نوره هم له زوال سره مخ شي.

همدارنګه مور چې په ديني برخه کې زيات کتابونه او ليکني لرو له هغو سره به مو هم اړيکه وشليږي، نو له يوه پلوه به مور د ديني معلوماتو د پانګي له فقر سره مخ يو له بله پلوه به په لاتيني ليکدود کې مور ته دښمن داسې افکار او نظريات راوړي چې زموږ له دين سره په ټکر کې وي، په لاتيني ليکدود سره زموږ خپل کلتور او هويت ته هم زيان رسېږي.

يادو ستونزو ته په کتو سره بايد يوه داسي حل لاره وموندل شي چې زيان هم ونه لري، او پښتو ژبه هم يو بشپړ يا بشپړ ته نږدې غږيز ليکدود ولري، زما په نظر يوه لاره دا هم کېدلی شي چې د بې غږه تورو په څېر دې د غږيزو تورو لپاره هم د پښتو په اوسني ليکدود کې ځيني توري زيات کړل شي، تر څو د پښتو د ټولو غږونو استازولي وکړي، په دې توګه هغه ستونزه چې په لاتيني ليکدود سره حل کېدلی شي په اوسني ليکدود سره هم حل کېدلی شي، د همدې لپاره له تاسو سره د ليکلو يو نوی ليکدود شريکوم.

په نوي ليكدود يا د ليكلو په نوي سيستم كې ټول پخواني توري كارول كيري، خو ځيني توري زياتيري، ځيني له مينځه ځي، د كلمو په منځ يا پيل كې بيا د ځينو تورو په ځاى نښي زياتيري. نوي ليكدود اوسني ليكدود ته ډېر ورته دى، او هر څوك په اساني سره پرې پوهېدلى شي او ژر زده كېدلى هم شي.

د پښتو بې غږه توري

لكه څنگه چې مو مخكې يادونه وكړه پښتو ژبه د بې غږه تورو په برخه كې كومه د پام وړ ستونزه نه لري، له دې وجي په نوي ليكدود كې هم ټول پخواني بې غږه توري كارول كيري، د پښتو بې غږه توري دا دي.

ب، پ، ت، ټ، ث، ج، چ، ح، خ، څ، د، ډ، ذ، ر، ړ، ز، ژ، ږ،
س، ښ، ش، ص، ض، ط، ظ، ع، غ، ف، ق، ك، گ، ل، م، ن، ښ،
و، ه، ء، ي.

د پښتو واول يا غريز توري

په اوسني ليكدود كې د هر غريز توري لپاره ځانگړي بڼه نشته، يا شته خو د كلمې په ځينو برخو كې ليكل كيږي او په ځينو برخو كې نه ليكل كيږي، په نوي ليكدود كې د هر غريز توري لپاره يوه نه يوه بڼه شته، خو د كلمې په پيل يا منځ كې د ځينو تورو لپاره نښي زياتي شوي دي، چې په لاندې كړينو كې يې پېژندلی شئ.

۱ - لنډ الف: ه (a)

لنډ الف چې په ها سره هم مشهور دی، په نوي لیکدود کې مو په لنډ الف سره ځکه نومولی دی چې د الف نیم غیر لري. په اوسني لیکدود کې د لنډ الف لپاره د کلمې په پای کې د ها بڼه کارول کېږي لکه په "ونه"، "ځمکه" او نورو بېلګو کې، او په پیل کې د الف بڼه لیکل کېږي لکه په "انګور"، "انځور" او داسې نورو بېلګو کې. په نوي لیکدود کې هم د یاد توري لپاره د کلمې په پای کې د ها بڼه کارول کېږي، او د کلمې په پیل کې فتحه لرونکی الف (آ) کارول کېږي، او د کلمې په منځ کې یواځې فتحه لیکل کېږي.

د کلمې په منځ او پیل کې مو د لنډ الف لپاره د ها توری ځکه ونه کاراوه چې له اوسني لیکدود سره یې تنافر زیات نه شي، چې بیا نه مور ته د پوهېدو وړ وي او نه راتلونکي نسل ته، بڼه به دا وي چې لیکدود هم غږیز شي، او اوسنی لیکدود هم د پوهېدو وړ پاتې شي.

۲- لنډه يا ټي (i)

اوسني ليکدود کې د لنډي يا لپاره چې يو غږيز توري دی د بي غږه يا بڼه ليکل کيږي، په نوي ليکدود کې د لنډي يا لپاره د يا له پاسه د اتو عدد ته ورته نښه زياته شوي ده، تر څو له نورو ياگانو سره يې توپير وشي. لنډه يا د کلمې په هره برخه کې د ليکلو وړ ده.

البته د عربي ژبي هغه کلمې چې په پښتو کې دود دي، که چېرې په عربي ژبه کې زېر ولري، نو سره له دې چې زېر د لنډي يا غږ لري؛ په نوي ليکدود کې به لنډه يا نه ليکل کيږي بلکې د عربي په څېر به زېر ورکول کيږي، دا د دې لپاره چې د عربي ژبي په کلمو کې داسي بدلون رانشي چې عربي کلمې اوسني ليکدود څخه هم پردی شي او د فارسي، اردو او نورو ژبو ويونکو ته هم پردی شي.

۳- لنډ واو :و (u)

په اوسني ليكدود كې د لنډ واو لپاره هم چې يو غريز توري دي د بي غره واو بڼه كارول كيږي، په نوي ليكدود كې د لنډ واو لپاره د بي غره واو له پاسه د اتو عدد ته ورته نښه زياته شوي ده، تر څو له نورو واوونو سره يې توپير وشي، لنډ واو هم د كلمې په ټولو برخو كې ليكل كېدلی شي.

خو د عربي ژبي هغه كلمې چې په پښتو كې دود دي، كه چېرې په عربي ژبه كې پښن ولري، نوي ليكدود كې به هم پښن وركول كيږي، سره له دې چې د پښن او لنډ واو غږ يو دی، خو د دې لپاره چې نوي ليكدود له اوسني ليكدود او د فارسي، اردو او نورو ژبو له ليكدودونو سره ډېر واټن پيدا نه كړي، يواځې پښن به ليكل كيږي.

۴- اورد الف (الف): ا (ā)

په اوسني ليكدود كې الف چې نوي ليكدود كې په اورد الف سره نومول كيري، كله د اورد الف لپاره، كله د لنډ الف لپاره كارول كيري لكه په "وار" كې چې د اورد الف لپاره او "انخور" كې د لنډ الف لپاره كارول شوی دی، او كله بيا د همزي لپاره كارول كيري سره له دې چې پښتو كې همزه نشته لكه د "اينخر" او "اوبه" په كلمو كې چې الف د همزي لپاره زيات شوی دی.

په نوي ليكدود كې د اورد الف لپاره خپله د الف بڼه كارول كيري، خو په نوي ليكدود كې به دغه بڼه يواځي د اورد الف لپاره د كلمې په ټولو برخو كې كارول كيري، او د بل غبر لپاره به نه كارول كيري.

۵- اوردده يا: ې (e)

د اوسني ليكدود په څېر نوي ليكدود كې هم د اوردې يا لپاره د بې غږه يا بڼه ليكل كيږي چې لاندي دوه سر په سر ټكي لري، له اوسني سره يې توپير دا دی چې اوردده يا اوسني ليكدود كې د كلمې په پيل كې نه ليكل كيږي، خو نوي ليكدود كې ليكل كيږي.

۶- اورد واو : و (o)

په اوسني ليكدود كې د اورد واو لپاره ځانگړي بڼه نشته، د اورد واو لپاره د بې غږه واو توري ليكل كيږي، په نوي ليكدود كې د ياد غږيز توري لپاره د يا له پاسه د اوه عدد ته ورته نښه زياته شوي ده، او د كلمې په ټولو برخو كې د ليكلو وړ ده.

۷- زورکی : ۀ (Θ)

اوسني ليكدود کي د کلمې په پای کې د زورکي غريز توري لپاره د ډېرو ليکوالانو له خوا د ها له پاسه وړه همزه ليکل کيږي، خو په منح کې د کاروني وړ نه ده، په نوي ليكدود کې هم د کلمې په پای کې همدا بڼه ليکل کيږي، او د کلمې په منح کې د بې غره توري له پاسه بيضوي ولاړ شکل ”ليکل کيږي چې گردی ها ته ورته ده، تر څو د زورکي په غريز توري دلالت وکړي، خو د کلمې په پيل کې زما په نظر په پښتو کې کومه بېلگه نشته؛ له همدې وجې د کلمې په پيل کې د ياد توري لپاره په نوي ليكدود کې هم کومه بڼه نه ده غوره شوي.

يادونه:

که وغواړو چې اوږد معروف واو وليکو نو د عربي ژبې په څېر يې ليکلی شو چې لنډ واو او بې غره واو يوځای وليکل شي لکه موسی چې په عربي کې له ميم نه وروسته لنډ پېښ او بې غره واو راغلي دي خو پښتو کې

"مؤسی" یواځې لنډ واو ویل کیږي، پښتو کې د اوږد معروف واو مثالونه دا دي "گڼوړو" "تاپوړو" ... "یا وغواړو چې اوږده معرفه یا ولیکو نو لنډه یا او بې غږه یا یو ځای لیکو، لکه "کیږي" او "پیشي"

د عربي او پښتو کلمو توپيرونه

په عربي ژبه کې داسې توري شته چې پښتانه یې نه وایي، خو په پښتو کې په مستعار ډول کارول کیږي لکه ع، ح، ف، ق، ص، ض، ط، ظ، ث او ذ. پښتانه دغه توري لیکي خو تلفظ یې نه کوي بلکې یادو تورو ته چې په پښتو تورو کې کوم توری نږدې وي هغه تلفظ کوي، لکه "ف" په "پ" "سره"، "ص" او "ث" په "س" "سره" "ط" په "ت" او نور په ځینو نورو تورو سره تلفظ کوي. په کومه کلمه کې چې یاد توري راغلي وي نو د عربي ژبي به وي، یا به هم د کومي بلي ژبي وي، د یادو تورو ترڅنګ همزه هم د عربي ژبي توری دی ځکه چې پښتو کې داسې بېلګه نشته چې د کلمې په منځ یا پای کې یې همزه راغلي وي، او په پیل کې چې کوم

توري د همزې په بڼه ليکل کيږي همزې نه دي بلکې غږيز توري دي، لکه : انگور، کې لنډ الف دی، اينځر کې لنډه يا ده او اوبه کې لنډ واو دی دا به په نوي ليکلود کې د غږيزو تورو په بڼه ليکل کيږي، د همزې په بڼه به نه ليکل کيږي.

له دې بحث نه دا نتيجه لاسته راځي چې کومه عربي کلمه په سر کې همزه ولري وروسته يې که هر ډول غږيز توری راشي، نو همزه به ګڼل کيږي، غږيز توری به نه ګڼل کيږي. لکه : اسلام کې له همزې وروسته لنډه يا "زېر" راغلي ده، نو دغه توری "ا" به همزه ګڼل کيږي، ځکه چې عربي کلمه ده او لنډه يا به نه ګڼل کيږي خو په اينځر کې چې نوي ليکلود کې داسې ليکل کيږي "ينځر" همزه نه ده بلکې لنډه يا ده ځکه چې اينځر پښتو کلمه ده، خو دغه توپير يواځې په ليکلو کې څرګنديږي، تلفظ د دواړو يو ډول دی.

همدارنگه اوبه به "وبه" ليکل کيږي "اوبه" به نه ليکل کيږي، ځکه چې په پيل کې يې لنډ واو غږيز توری راغلی دی، همزه نه ده، او اخروي به

"أخروئ" لیکل کیری حُکّه چې دا عربي کلمه ده، په سر کې یې غږیز توری نه راځي بلکې په سر کې یې لنډه پښ لرونکي همزه راغلي ده. خو کوم حای کې چې د کلمې په سر کې په پښتو کې لنډ الف راغلی وي یا په عربي کې زورلرونکي همزه راغلي وي لیکل او تلفظ به یې یو ډول وي، یواځې نوم به یې بدل وي، عربي کلمه کې به زورلرونکي همزه نومیري او پښتو کلمه کې به لنډ الف ګڼل کیری لکه: "أمر چې عربي کلمه ده نو" "أ" به همزه نومول کیری، او "أنګور چې پښتو کلمه ده نو" "أ" به لنډ الف نومول کیری، اگر که د دواړو لیکل او وېل یو رنگ دي.

زیاتوني:

نوي لیکدود کې لاندي توري زيات شوي دي

۱ - و

۲ - ئ

۳ - و

۴- آ

۵- ه (لنډ الف يا هغه ها چې راتلونکي کلمې پسې نه نښلي).

همدارنگه لاندي نښي زياتي شوي دي

۱- َ

۲- ِ

۳- ُ

۴- ۰

که د دغو ښو پۀ ځای نوري ښي غوره وبلل شي تغير هم کې راتلی شي.

کونې:

لاندي توري په نوي لیکدود کې کم شوي دي

۱- کرواله يا (ئ)

۲- بې ټکو يا (ی)

۳- لکی لرونکي يا (ی)

د غریز لیکدود ارتیا

لکه څنګه چې نوی لیکدود یو غریز لیکدود دی، او غریز لیکدود د هري ژبي لپاره ګټور وي، یوه ژبه په غریز لیکدود سره بڼه پرمختګ کولی شي، لوستل یې اسانه کیري، او مختلفو لهجو څخه یوه معیاري لهجه په دې ډول

ليکدود سره منځته راتلی شي، له دې وجي د پښتو لپاره هم داسي ليکدود اړين دی.

پښتو يوه داسي ژبه ده چې اوبښتي حالتونه يې ډېر دي، په اوسني ليکدود کې اوبښتي حالتونه په سمه توګه نه معلومېږي، له دې وجي کله چې د دري ژبي ويونکي پښتو متن لولي ډېر تېر وځي، له مفرد نه جمع جوړه کړي، له جمعي نه مفرد جوړ کړي، غير مغير حالت مغير کړي، مغير حالت غير مغير کړي چې په دې سره جمله کې ګډوډي رامنځته کيږي.

دا تېر وتني کله کله له لوستو خلکو او د راډيوګانو له نطاقانو څخه هم کيږي خو په نوي ليکدود کې دا تېروتنې کميږي يا بيخي له منځه ځي.

کيدی شي لوستونکي دا فکر وکړي چې دا ډول ليکدود په فارسي او اردو ژبو کې هم نه دی پلي شوی، نو په پښتو کې ولي پلي کيږي؟ خو زما په اند پښتو ژبه له فارسي او اردو ژبو څخه غږيز ليکدود ته ډېره اړتيا لري، ځکه پښتو مغير حالتونه ډېر لري، تر دې چې د خج له وجي هم پښتو

توري بدلون کوي، لکه "سپڅلی" چې خج یې د خې نه وروسته په لنډ
الف راغلی دی، په متغیر حالت کې لنډ الف په زورکي بدلیري او
"سپڅلی" وېل کیږي. که چېرې خج د کلمې په پای کې راغلی وي بیا لنډ
الف یا بل غږیز توری په زورکي نه بدلیري، لکه "سړی" چې مغیر حالت
یې "سړی" ده.

بدلونونه او توپرونه

یواځې هغه ځایونه چې په نوي رسم الخط کې بدل شوي دي، دا دي.

۱:

یاد توری اوسني لیکدود کې څو هدفونو لپاره کارول کیږي، خو نوي
لیکدود کې یواځې د "ā" غږ لپاره ټاکل شوی دی.

آ:

دغه توری اوسني لیکدود کې نشته، نوي لیکدود کې د "a" غږ لري . همدارنگه د یاد غږ لپاره نوي لیکدود کې د کلمې منح کې یواځې زور - زیات شوی چې د a غږ لري .

داسې هم کېدی شوه چې (ه) په پیل او منح کې وکارول شي لکه څنګه چې په پای کې کارول کېږي، خو له دې امله چې نوی لیکدود له اوسني لیکدود سره ډېر پردی نه شي په پیل کې او منح کې یې شکل یو نه کړل شو لکه "افغانستان" له "هفغانستان" څخه "افغانستان" ته ډېر نږدې ده، او "ځمکه" له "ځمکه" څخه "ځمکه" ته ډېر نږدې ده.

ی:

دغه یا اوسني لیکدود کې نشته، نوي لیکدود کې زیاته شوي ده، همدارنگه کومه کلمه چې عربي کې زېر لري، نوي لیکدود کې هم د زېر نښه ورکول کېږي . خو پیل کې دغه نښه "ا" یواځې د زېر لرونکي همزې لپاره ده، لنډه یا به نه نومول کېږي .

و:

دا واو د لنډ واو لپاره ټاکل شوی، د لنډ واو لپاره مخکې بې غږه واو کاریده. د دې لپاره چې د نوي او پخواني لیکدود تر منځ ډېر واټن رانشي یواځې یې له پاسه یوه نښه زیاته شوه. لکه "لور" (د زوي خور) چې مخکې لور لیکل کېده. که چېرې د عربي ژبې په یوې کلمې کې پښ وي، نو پښتو کې به هم په پښ سره لیکل کیږي. همدارنګه که د عربي ژبې په یوې کلمې کې پښ لرونکي همزه راشي د عربي په څېر به "أ" لیکل کیږي، او دې ته به لنډ واو نه وبل کیږي، لکه "اسامه" چې "اسامه" لیکل کیږي.

و:

دا واو پخواني لیکدود کې نه کاریده.

○ دغه نښه د زورکي غږیز توري لپاره د کلمې په منځ کې زیاته شوي.

یادونه :

په لاتینی لیکدود کې د همزې لپاره ځانګړې بڼه نشته، ځکه چې په لاتیني ژبه کې همزه نشته، پښتو ژبه هم همزه نه لري، یواځې د کلمې په پیل کې راځي هغه هم په اصل کې همزه نه وي بلکه غږیز توری وي، په دې دلیل چې پښتو کې داسې ساري نشته چې همزه د کلمې په منځ کې یا پای کې راغلي وي، له همدې امله کله چې اور، انګور، اینګور، اوسپنه آفرین په لاتیني لیکدود کې لیکو د همزې لپاره یې ځانګړی شکل نه لیکل کيږي بلکه همدغه غږیز توري د همزې په ډول تلفظ کيږي او لیکل کيږي لکه **or**

angur, ingor, ubə, āfarin

که غواړو چې له عربي رسم الخط نه ګټه واخلو نو موږ دوه اختیاره لرو، یو دا چې کټ مټ د لاتیني لیکدود په څېر کار وکړو او همزه ونه لیکو خو غږیز توري د غږیزو تورو سره د همزې په څېر تلفظ کړو، نو تېرې بیلګې به داسې لیکو " وړ، انګور، ینګور، وښه، افرین ". دوهم اختیار دا دی چې همزه د یو مستقل توري په توګه ځانګړي ولیکل شي او له هغې وروسته غږیز توری هم ولیکل شي نو یادي بیلګې به داسې لیکل کيږي: اُور، اَنګور،

اينگور، اوبه، آفرين .خو په دوهم اختيار غوره کولو سره غږيز توري په خپلواکو غږيزو تورو نومول ناسم برينبي حکه چې پيل کې د راتلو جوگه نه شول په داسې حال کې چې غږيز خپلواک توري د کلمې په هره برخه کې راتلی شي .په دې دواړو اختيارونو کې بايد يو غوره شي هغه چې د ژبې له طبيعت سره جوړ وي، نوي ليکدود کې لومړی اختيار غوره شوی . د لومړي اختيار گټه دا ده چې کلمه لنډه ليکل کيږي، او همدارنگه که څوک غواړي چې پښتو کلمه يا متن په IPA (نړيوال فونتيک الفبا) باندې واړوي په اسانۍ سره کولی شي او سافټويرونو سره دا کار نور هم اسانه کيدلی شي .

د دې مطلب دا نه دی چې همزه له منځه يوړل شي، بلکه همزه هم بايد په خپل حای پاتې شي او يو مخ له الفبا څخه لري نه شي حکه همزه هم د عربي ژبي د نورو تورو لکه ح، ع، ف، ق، ص، ض، ط، ظ په څېر د پښتو يو توری گڼل کيږي .لکه :قراءت، مسأله، قرآن، مسؤول او داسي نورو کې همزه کارول کيږي .

همزه خو شکله لري، چې د استعمال ځانگړي ځايونه لري لکه :ء، ا، ئ، و . همدارنگه هر الف چې زېر يا پېښ لري همزه بلل کيږي لکه : ا، ا . که

زور لري نو که چپرې عربي کلمه وي بيا به هم همزه نوميږي لکه امر، که عربي کلمه نه وي نو لنډ زور به نوميږي، لکه انگور.

همدارنگه که چپرې (ا) د کلمې په سر کې راشي اوږد الف به ګڼل کيږي، که عربي کلمې کې دا ډول غير د کلمې په پيل يا منځ کې راشي نو داسي (آ) به ليکل کيږي او "همزه+الف" به ګڼل کيږي لکه آخر او قرآن. که چپرې عربي کلمه کې الف او لنډه يا يو حای راشي مجموعه به مکسوره همزه ګڼل کيږي لکه ايمان.

نوی لیکدود او یاگانې

ی : دغه الفي يا ده، د الف د غير لپاره دعربي ژبي د حینو کلمو په پای کې ليکل کيږي چې راتلونکي کلمه نه پسې نښلي لکه په موسی، عیسی او داسې نورو بېلگو کې.

ی : د دې په حای داسي ليکل کيږي (ِي) لکه : ګړي

ئ : د دې په حای داسې لیکل کیږي (ښي) لکه : ولولي

ي : دغه یا به یواځې د بې غږه یا لپاره کارول کیږي . لکه : یو

ې : دغه یا هم ثابته پاتې کېږي . لکه : شپې .

ی : دغه بې ټکو یا چې راتلونکي کلمه پسې نښلي، نوي لیکدود کې نه کارول کیږي .

له لاتیني لیکدود سره د نوي لیکدود توپیر

نوی لیکدود له لاتیني لیکدود سره څو توپیرونه لري، په لاتیني لیکدود کې هر غږیز توری د کلمې په هره برخه کې یو ثابت او نه بدلېدونکی شکل لري خو په نوی لیکدود کې د دې لپاره چې له اوسني لیکدود سره یې تنافر او لرې والی لږ وي د ځینو غږیزو تورو شکلونه د کلمې په پیل، منځ او پای کې بدلیږي، خو د ټولو دنده یوه وي .

په کلمه کې د غږیزو تورو د شکلونو بدلیل که له یوه اړخه ستونزه جوړوي، خو له بله اړخه گټور هم دي، د غږیزو تورو د شکلونو بدلېدل مو له پخواني لیکدود سره نه پردې کوي، کلمه راته په خپل اصل باندې ساتي، دغه گټي لاتیني لیکدود نه لري .

لکه لنډ الف په لاتيني ليکدود کې ثابت توری (a) لري خو نوي ليکدود کې په پيل کې (آ) ليکل کيږي، منح کې (-) يواځې فتحه يعنې زور ليکل کيږي او پای کې (ه) ليکل کيږي.

همدارنگه زورکی په نوي ليکدود کې دوه بني لري.

د نوي ليکدود کتي چې لاتيني ليکدود يې نه لري

۱- د نوي ليکدود يوه گټه دا ده چې پښتانه او د عربي، فارسي، اردو او نورو ژبو ويونکي چې عربي رسم الخط کاروي په اسانۍ سره پرې پوهېدلی شي، او هغوی به يې په لوستلو د پردیتوب هيڅ احساس نه کوي، په داسې حال کې چې مور هم په داسې جغرافيه کې پراته يو چې عربي رسم الخط پکې کارول کيږي.

۲- بله گټه يې دا ده چې په پښتو گرامر کې دوه ډوله دالونه کارول کيږي چې د اضافت او حکم دالونه دي په نوي ليکدود کې يې توپير کېدی شي، دا ځکه چې د اضافت دال داسې ده لکه د کلمې په منح کې چې وي نو

په نوي ليكدود کې يې له پاسه زور ليكل كيږي، وروسته يې غږيزه ها نه ليكل كيږي او د حکم دال پای کې وي نو وروسته ترې غږيزه ها ليكل كيږي لکه: دا د احمد کتابچه ده. خو په لاتيني ليكدود کې دواړه دالونه يو ډول ليكل كيږي لکه: **dā da ahmad kitabcha da.** نو ډېر ځله به په لاتيني ليكدود کې لوستونکی شکمن كيږي چې دا کوم دال ده.

۳- بله گټه يې دا ده چې نوي ليكدود کې د عربي ژبي ټولي کلمې په خپل اصل ساتل كيږي، او دا ترې جوتيږي چې په عربي ژبه کې يوه کلمه پېښ لري او که زېر لري يا واو لري او که يا لري، چې د معنی له اړخه دا کار ډېر مهم دی، لکه: **سالم**، چې دا ترې څرگنديږي چې لام په عربي کې هم زېر لري، او کریم چې دا ترې جوتيږي چې را په عربي کې زېر نه لري بلکې له را نه وروسته يا ده، خو په لاتيني کې دواړه کلمې داسې ليکل كيږي **sālim, karim** چې دا نه ترې څرگنديږي چې لام او را نه وروسته په اصل کې زېر دی او که يا ده.

۴- له دې سره په نوي ليكدود کې لوستونکی په اساني سره د عربي او پښتو کلمو توپير هم کولی شي. کپدی شي چې نوي ليكدود ديني، تاريخي، ادبي، کلتوري د اسانه پلي کېدلو او نوري گټي هم ولري.

څنگه نوي ليكدود په IPA (نړيوالې غږيزې الفبا) واړوو؟

تاسې که د مايکروسافت ورد د ليکلو پروگرام لری يا بل پروگرام لری چې د find and replace اختيار يا افشن ولري؛ کولی شئ چې په نوي ليكدود ليکل شوې ليکنه يا کتاب په اساني سره په IPA واړوئ. له ټولو وړاندي الله کلمه په دې تورو واړوئ. **allah** له هغه وروسته لاندي توري هم واړوئ

a	ه (غَبِيْزَه ها)
ə	هَ
yi	يِ / نِي
e	يِ
o	وُ
ā	اء
ā	آ
i	اِ
u	اُ
a	آ
ə	اَ
u	وُ
i	يِ
U	وُ
a	اَ
i	ايِ

-له شد سره يو توري په ډبل تورو واړوي، لکه مُحَمَّد کې م په mm

واړوئ

- هر حرف په متبادل لاتيني حرف واړوئ . چې په دې کې زوري ها هم ده چې په **a** بدليري .

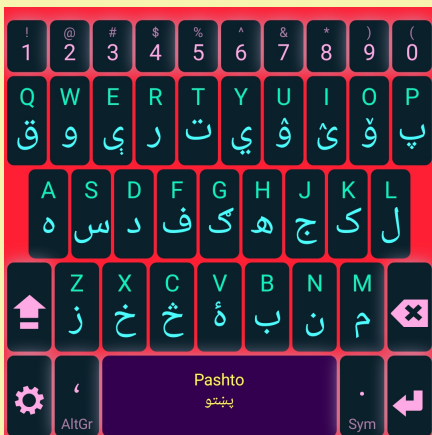
- لکۍ لرونکې او کړواله يا په اصل کې دوه توري دي که ليکلې مو وي نو په **ay** يې بدله کړئ

- که نيمه فاصله مو کارولي وي په دې نښي ' يې بدله کړئ .

- که موسى، عيسى او ورته نومونو کې مو دغه الفی يا (ی) کارولې وي نو په **ā** يې واړوئ .

- کين ليکلوری وټاکئ .

د نوي ليكدود په اړه د بحث، نورو معلوماتو او پوښتنو لپاره لاندې تجربوي فيسبوپاڼه خوښه كړئ.

<https://www.facebook.com/۱۰۳۷۵۲۹۵۸۲۶۰۷۹۲>

تيليكرام چينل

t.me/naway_likdod

د نوي ليكدود لپاره كيليدره حوره كړئ

لاندې كيليدره ښكته كړئ ، كله مو چې كيليدره جوړه كړه، د فاصلې تڼۍ ټينگه ونيسئ ،
Languages ته لارښئ ، دريم افشن (اېچ) وټاكئ ، او پښتو ژبه غوره كړئ.

د لپياوت لپاره لاندې ليكنو څخه يوه كاپي كړئ ، بيا د فاصلې تڼۍ ټينگه ونيسئ ،
Leyouts وټاكئ ، **DIY+** ته لارښئ، لاندې ليكنو څخه مو چې كومه كاپي كړي وي
هغه به درته ښكاره كړي ، تاسې **paste** غوره كړئ ، نو لپياوت كيليدره به جوړه شي. كه بله
كيليدره غواړئ بله ليكنه كاپي كړئ په همدې توگه تاسې په خپله خوښه بله هم جوړولی شي.

 [https://play.google.com/store/apps/details?id=kl.ime.](https://play.google.com/store/apps/details?id=kl.ime)

(۱)

(۲)

(۳)

د لوست کتاب

د پښتو ژبې الفبا يا اېڅنې ۴۸ توري لري ، څلويښت توري يې بې غږه دي ، او ۷ توري يې غږيز دي

بې غږه توري يې دا دي

شمبر	پښتو بڼه	لاتيني بڼه
۱	ب	b
۲	پ	p
۳	ت	t
۴	ټ	ṭ
۵	ث	θ
۶	ج	j
۷	چ	č
۸	ح	ḥ
۹	خ	x
۱۰	څ	c
۱۱	ځ	ǰ
۱۲	د	d

ḍ	ḍ	۱۳
ḏ	ḏ	۱۴
r	ر	۱۵
ṛ	ر	۱۶
z	ز	۱۷
ž	ژ	۱۸
ẓ	ز	۱۹
s	س	۲۰
š	ش	۲۱
ṣ	ص	۲۲
ṣ	ص	۲۳
ẓ	ض	۲۴
t	ط	۲۵
ẓ	ظ	۲۶
ʿ	ع	۲۷
ğ	غ	۲۸
f	ف	۲۹
q	ق	۳۰

k	ک	۳۱
g	گی	۳۲
l	ل	۳۳
m	م	۳۴
n	ن	۳۵
ṅ	ڻ	۳۶
w	و	۳۷
h	ه	۳۸
	ء	۳۹
y	ي	۴۰

غَبِيْز تَوْرِي

غَبِيْز تَوْرِي دا دِي:

۱- لَنَدِ اَلْف : (اَ _ هَ / a)

۲- لَنَدِيه يَا : (يِ / i)

۳- لَنَدِ وَاو : (وِ / u)

۴- وُرْدِ اَلْف : (اَ / ā)

۵- وُرْدِيه يَا : (يِ / e)

۶- وُرْدِ وَاو : (وِ / o)

۷- زَوْرِكِي : (اَ _ هَ / ə)

د کلمو په بېلابېلو برخو کې د غريزو تورو بني

لند اَلِف (اَ _ هـ / a)

پیل کې

آح	آچ	آج	آث	آت	آت	آپ	آب
aḥ	ač	aj	aθ	aṭ	at	ap	ab
آر	آر	آذ	آد	آد	آخ	آخ	آخ
aṛ	ar	aδ	aḍ	ad	aǰ	ac	ax
آض	آص	آبن	آش	آس	آر	آژ	آز
aẓ	aṣ	aḥ	aš	as	aṛ	až	az
آگ	آگ	آق	آف	آغ	آع	آظ	آط
ag	ak	aq	af	ağ	aʿ	aẓ	aṭ
آي	آء	آه	آو	آن	آن	آم	آل
ay	aa	ah	aw	aṅ	an	am	al

منح کی

حَ	چَ	جَ	ڄَ	ٽَ	ٿَ	پَ	بَ
ḥa	ča	ja	θa	ṭa	ta	pa	ba
رَ	رَ	ڏَ	ڍَ	ڊَ	ڇَ	ڃَ	خَ
ṛa	ra	ḍa	ḍa	ḍa	ḷa	ca	xa
ڙَ	ڙَ	ڻَ	ڻَ	ڻَ	ڙَ	ڙَ	ڙَ
z	ṣa	ṣa	ša	sa	ṛa	ža	za
گَ	کَ	قَ	فَ	غَ	عَ	ظَ	طَ
ga	ka	qa	fa	ḡa	ʿa	ẓa	ṭa
یَ	ءِ/آ	هَ	وَ	نَ	نَ	مَ	لَ
ya	a	ha	wa	ṇa	na	ma	la

پای کبی

به	په	ته	ته	ته	ته	ته	به
ba	pa	ta	ta	ta	ta	pa	ba
خه	خه	خه	ده	ده	ده	ده	ده
xa	ca	ja	da	da	da	ja	ca
زه	زه	زه	شه	سه	سه	سه	سه
za	ža	za	ša	sa	sa	za	ža
طه	ظه	عه	عه	عه	عه	قه	قه
ta	za	fa	ga	ga	ka	ka	ga
له	مه	نه	نه	نه	نه	هه	هه
la	ma	na	na	na	ha	ha	ya

آند زبر : (ئ _ ا)

پیل کجی

ئب	ئپ	ئت	ئت	ئت	ئت	ئچ	ئح
ib	ip	it	it	it	it	ič	iḥ
ئخ	ئخ	ئخ	ئد	ئد	ئد	ئد	ئد
ix	ic	iĵ	id	id	id	iḍ	iṛ
ئز	ئز	ئس	ئس	ئس	ئس	ئس	ئس
iz	iž	iz	is	is	is	iṣ	iḏ
ئط	ئط	ئغ	ئغ	ئغ	ئغ	ئق	ئک
it	iḏ	iḥ	iğ	if	iq	ik	ig
ئل	ئم	ئن	ئن	ئو	ئه	ئء	ئي
il	im	in	iṇ	iw	ih	ii	iy

مَنحِ كِبِي

حِيَّ	چِيَّ	جِيَّ	ثِيَّ	تِيَّ	تِيَّ	پِيَّ	بِيَّ
hi	či	ji	θi	ṭi	ti	pi	bi
رِيَّ	رِيَّ	ذِيَّ	دِيَّ	دِيَّ	حِيَّ	خِيَّ	خِيَّ
ri	ri	ḏi	ḏi	di	ḥi	ci	xi
ضِيَّ	صِيَّ	بِنِيَّ	شِيَّ	سِيَّ	رِيَّ	ژِيَّ	زِيَّ
z	ṣi	ṣi	š	si	zi	ž	zi
کِيَّ	کِيَّ	قِيَّ	فِيَّ	غِيَّ	عِيَّ	ظِيَّ	طِيَّ
gi	ki	qi	fi	ğ	fi	z̄	ṭ
يِيَّ	اِيَّ	هِيَّ	وِيَّ	ئِيَّ	ئِيَّ	مِيَّ	لِيَّ
yi	i	hi	wi	ni	ni	mi	li

پای کبی

بی	پی	تی	ئی	جی	چی	حی
bi	pi	ti	ṭi	ji	či	hi
خی	خی	حئی	دی	دی	ری	ری
xi	ci	ḡi	di	ḡi	ri	ri
زی	زی	ری	سی	بسی	صی	ضی
zi	ži	zi	si	ši	si	zi
طی	ظی	عی	غی	فی	قی	کی
ti	zi	fi	gi	fi	qi	ki
لی	می	نی	ئی	وی	هی	ئی
li	mi	ni	ni	wi	hi	yi

که چبری یوه عربی کلمه زبر لری تو د پښتو ژبی په نوی لیکدود کې به هم
د زبر په بڼه لیکل کیږی لکه : اسلام، انعام اکرام چې همزه زبر لری او سالم
، عالم چې لام زبر لری ، او تلفظ یې د لنډی یا په خبر دي

آند واو: (u / و)

پیل کپی

وچ	وچ	وچ	وٹ	وٹ	وٹ	وپ	وب
uḥ	uč	uj	uθ	uṭ	ut	up	ub
ور	ور	وذ	وڊ	ود	وُح	وُخ	وُخ
ur	ur	uδ	uḍ	ud	uǰ	uc	ux
وَض	وَص	وَبِن	وَش	وَس	وِر	وِر	وِر
uz	us	uṣ	uś	us	uz	už	uz
وِک	وِک	وِق	وِف	وِع	وِع	وِظ	وِط
ug	uk	uq	uf	uğ	uƒ	už	ut
وِی	وِء	وِه	وِو	وِن	وِن	وِم	وِل
uy	uu	uh	uw	uṇ	un	um	ul

مَنْحُ اَوِ پاي کي

حُو	چُو	جُو	ثُو	تُو	تُو	پُو	بُو
ḥu	č <u>u</u>	ju	θu	ṭu	tu	pu	bu
رُو	رُو	ذُو	ڊُو	دُو	حُو	خُو	خُو
ṛu	ru	ḏu	ḍu	du	ḥu	cu	xu
ضُو	صُو	بِنُو	شُو	سُو	رُو	رُو	زُو
z	su	ṣu	š <u>u</u>	su	zu	ž <u>u</u>	zu
کُو	کُو	قُو	فُو	غُو	عُو	ظُو	طُو
gu	ku	qu	fu	ğ <u>u</u>	ʿu	ẓ <u>u</u>	ṭ <u>u</u>
يُو	ءُو، اُ	هُو	وُو	نُو	نُو	مُو	لُو
yu	u	hu	wu	ṇu	nu	mu	lu

که چڀري يوه عربي کلمه پښ لري نو د پښتو ژبي په نوي ليکدود کي به هم د پښ په بڼه ليکل کيږي لکه : اُخروي چي همزه پښ لري او قران او مُصطفي چي قاف او ميم پښ لري او تلفظ يي د لنډ واو په څېر دي

ورد آلف (۱)

پیل کپی

اب	اپ	ات	ات	اث	اج	اچ	اح
āb	āp	āt	āt	āθ	āj	āč	āḥ
اخ	اخ	اد	اد	اد	اذ	ار	ار
āx	āc	ād	ād	ād	āδ	ār	ār
از	از	اس	اس	اش	ابن	اص	اض
āz	āž	ās	ās	āš	āş	ās	āz
اط	اظ	اع	اع	اف	اق	اک	اکی
āt	āz	āf	āğ	āf	āq	āk	āg
ال	ام	ان	ان	او	اه	اء	اي
āl	ām	ān	ān	āw	āh	āa	āy

مَنْحُ اَوِ پاي کپي

با	پا	تا	ټا	ټا	ټا	ټا	ټا
bā	pā	tā	ṭā	ṭā	ṭā	ṭā	ṭā
خا	خا	خا	خا	خا	خا	خا	خا
xā	cā	ǰā	ḍā	dā	ǰā	cā	xā
زا	زا	زا	زا	زا	زا	زا	زا
zā	žā	zā	šā	sā	zā	žā	zā
طا	ظا	عا	غا	فا	قا	کا	کا
ټا	ټا	ټا	ټا	ټا	ټا	ټا	ټا
ṭā	zā	ḥā	fā	ǰā	qā	kā	gā
لا	ما	نا	نا	وا	ها	آ	يا
lā	mā	nā	nā	ṇā	wā	ā	yā

وردہ یا (ی)

پیل کی

بج	بچ	بج	بٹ	بت	بت	پپ	بب
eḥ	eč	ej	eθ	eṭ	et	ep	eb
پر	پر	بذ	پد	بد	بج	بج	بج
eṛ	er	eδ	eḍ	ed	eĵ	ec	ex
بض	بص	ببن	بش	بس	پر	بژ	بز
eḏ	eṣ	eṣ	eš	es	eḏ	ež	ez
بک	بک	بق	بف	بغ	بع	بظ	بط
eg	ek	eq	ef	eğ	eƒ	ež	eṭ
بی	بیء	بہ	بو	بپ	بن	بم	بل
ey	ee	eh	ew	eṇ	en	em	el

مَنْحُ كَيْ

بپ	پپ	تپ	تپ	تپ	تپ	تپ	تپ
be	pe	te	te	te	te	pe	be
خپ	خپ	خپ	دپ	دپ	دپ	دپ	دپ
xe	ce	je	de	de	de	je	ce
زپ	ژپ	رپ	شپ	سپ	سپ	سپ	سپ
ze	že	ze	še	se	se	ze	že
طپ	ظپ	عپ	غپ	غپ	غپ	غپ	غپ
te	ze	fe	ge	ge	ge	ge	ge
لپ	مپ	نپ	نپ	نپ	نپ	نپ	نپ
le	me	ne	ne	ne	ne	ne	le

پای کبی

حې	چې	جې	ښې	تې	تې	پې	بې
he	če	je	oe	te	te	pe	be
رې	رې	دې	دې	دې	حې	خې	خې
re	re	de	de	de	je	ce	xe
ضې	صې	بې	شې	سې	رې	ژې	زې
z	se	se	še	se	ze	že	ze
گې	کې	قې	فې	غې	عې	ظې	طې
ge	ke	qe	fe	ge	fe	ze	te
يې	ءې	هې	وې	نې	نې	مې	لې
ye	e	he	we	ne	ne	me	le

ۋېر د واو(ۆ)

پېل کې

ۋب	ۋپ	ۋت	ۋت	ۋت	ۋث	ۋج	ۋچ	ۋح
ob	op	ot	ot	ot	oθ	oj	oč	oh
ۋخ	ۋخ	ۋخ	ۋد	ۋد	ۋد	ۋذ	ۋر	ۋر
ox	oc	oĵ	od	od	od	oδ	or	or
ۋز	ۋژ	ۋر	ۋس	ۋس	ۋش	ۋبن	ۋص	ۋض
oz	ož	oz	os	os	oš	os	os	oz
ۋط	ۋظ	ۋع	ۋع	ۋع	ۋف	ۋق	ۋک	ۋک
ot	oż	of	oġ	of	of	oq	ok	og
ۋل	ۋم	ۋن	ۋن	ۋن	ۋو	ۋه	ۋء	ۋي
ol	om	on	on	on	ow	oh	oo	oy

مَنْحُ او پاي کپي

حَوّ	چَوّ	جَوّ	ثَوّ	تَوّ	تَوّ	پَوّ	بَوّ
ḥo	čo	jo	θo	ṭo	to	po	bo
رَوّ	رَوّ	ذَوّ	ڊَوّ	دَوّ	حَوّ	خَوّ	خَوّ
ro	ro	ḍo	ḍo	do	ḵo	co	xo
ضَوّ	صَوّ	بِنَوّ	شَوّ	سَوّ	رَوّ	زَوّ	زَوّ
z	so	šo	šo	so	zo	žo	zo
گَوّ	کَوّ	قَوّ	فَوّ	غَوّ	عَوّ	ظَوّ	طَوّ
go	ko	qo	fo	ḡo	fo	z̄o	ṭo
يَوّ	ءَوّ	هَوّ	وَوّ	نَوّ	نَوّ	مَوّ	لَوّ
yo	o	ho	wo	no	no	mo	lo

زورگي (- ٻه)

منح کي

ح	چ	ج	ڄ	ٽ	ٽ	پ	ب
hə	čə	jə	əə	ṭə	tə	pə	bə
ر	ر	ذ	ڍ	ڍ	ح	ڇ	خ
rə	rə	ḏə	ḍə	də	ǰə	cə	xə
ض	ص	بڻ	ش	س	ر	ڙ	ز
z	sə	ṣə	šə	sə	zə	žə	zə
گ	ک	ق	ف	غ	ع	ظ	ط
gə	kə	qə	fə	ǧə	ʿə	ẓə	ṭə
ي	ء	ه	و	ڻ	ن	م	ل
yə	ə	hə	wə	ṇə	nə	mə	lə

پای کبی

حَء	چَء	جَء	ثَء	تَء	تَء	پَء	بَء
hə	čə	jə	θə	ʔə	tə	pə	bə
رَء	رَء	ذَء	ڊَء	دَء	حَء	خَء	خَء
rə	rə	ðə	ɖə	də	ʃə	cə	xə
ضَء	صَء	بَنَء	شَء	سَء	رَء	ژَء	زَء
z	sə	ʂə	šə	sə	ʒə	žə	zə
کَء	کَء	قَء	فَء	عَء	عَء	ظَء	طَء
gə	kə	qə	fə	ǧə	ʕə	zə	ʔə
یَء	هَء	هَء	وَء	نَء	نَء	مَء	لَء
yə	ə	hə	wə	ɳə	nə	mə	lə

لوست

غَبِيْزُ تَوْرِي

۱- لَنَدِ اَلِف (ا _ َ َ _ ه)

afğān أفغان

anjur آنخۇر

angur آنگور

mazal مَزَل (َ َ)

stan سَتَن (َ)

war وَر (َ)

stunza سَتُونزَه

toba تَوْبَه

korba كَوْرَبَه

لَندِ اَلِفِ دَرِي بَنِي لَرِي

پيل کي : آ

مَنخ کي : َ

پاي کي : هـ

۲- لَندِه يا (ئى)

یره ira

ئىنگور ingor

ئىنجر injar

مىنه mina

هيله hila

وینه wina

سرى (جمع) saři

حى ħi

بياتى byāti

که چڙې يوه عربی کلمه زېر لری تو د پښتو ژبی په نوی لیکدود کې به هم
د زېر په بڼه لیکل کیری لکه :

islām اسلام

inḡām انعام

ikrām اکرام، کې چې همزه زېر لری او

sālim سالم

ḡālim عالم

کې چې لام زېر لری، که زېر نه لری بلکی مده یا وی تو لنډه یا به لیکل
کیری لکه :

šarif شریف

karim کریم

imān ایمان

چې عربی کې یاګانی دی او پښتو کې لنډه یا وېل کیری.

مده یا : هغه یا چې مخکې یې زېر وی لکه: شریف. Šariyf

٦٠

٣- لند واو (ؤ)

ubə ۋبە

uʃ ۋبش

uzd ۋرد

sur سۋر

zum زۋم

rund رۋند

ju حۋ

wru وړۋ

yu يۋ

که چڙي يوه عربي کلمه پښ لري تو د پښتو ژبي په نوي ليکدود کي به هم
د پښ په بڼه ليکل کيږي لکه :

اخروي uxrawi کي چي همزه پښ لري او

qurān قران

muṣṭafā مصطفي

کي چي قاف او ميځ پښ لري، که پښ نه لري بلکي مده واو وي تو لنډ
واو به ليکل کيږي لکه :

manṣur منصور

معلوم maḥlum کي چي عربي کي واوونه دي او پښتو کي لنډ واو
وبل کيږي.

مده واو : هغه واو چي مخکي ترې پښ وي لکه : معلوم.

maḥluwm

٤- وُرد اَلِف (ا)

اواز (آواز) **āwāz**

اش (آش) **āš**

ارام (آرام) **ārām**

مار **mār**

لاس **lās**

کان **kān**

لویا **lobyā**

خندا **xandā**

ماما **māmā**

۵- وڙده يا (ڀي)

ešedal ڀشڀدل

eğ ڀغ

el ڀل

ḍer ڀر

žer ڀر

ṭel ڀل

šide ڀيڌي

wize ڀيڙي

lambe ڀمبي

۶- ۋرد واو (ۆ)

or (اور) ۆر

oza (اوره) ۆره

os (اوس) ۆس

kor كۆر

tol تۆل

koz كۆز

radyo رادیۆ

Pišo پيشۆ

Zango زانگۆ

٧- زورگي (_ َ _ ٚ)

کلی () (کلي) kəli

لُر () ləz

تُر () tər

وَرَّهَ orə

تَهْ tə

زَهْ zə

تَمْرِين

لاندی کلمی نوی لیکدود ته واروی

خوله	اوره
موندته	اومه
انگار	اوبنسته
ارمان	غبنتلي
هيواد	مېرني
انتقام	لامبو
ايسته كول	بنارو

بې غږه توری

آ

الله یو دي.

مُحَمَّدَ دَ اللهُ يَغْمِرَ دِي.

ب

بابا

بابا قُرْآن شَرِيفِ وَايِي

قُرْآنِ كَرِيمِ دَ اَللّٰهُ كِتَابِ دَي

پ

پاک

زہ خیل کالی پاک ساٹم

پاکوآلی د ایمان یوہ برخہ دہ

ت

تَوْرَه

لَرِي

تَوْرَه

أَحْمَد

كَوِي

جِهَاد

تَوْرَه

پَه

ت

تۆپك

زما ماما تۆپك لرى.

غۆنپي پە تال كپ زانكى.

تۆكر له مالوچو جورپرى.

ث

ثَوَاب

لَمْؤُحْ كَوَلْ ثَوَاب لَرِي.

كُوْثَر دَ ثَوَاب كَارُوْنَه كُوِي.

ج

جِهَاد

جِهَادِ كَوَلِ فَرَضِ دِي.

جَمَالِ مُجَاهِدِ دِي.

چ

چمن

دا چمن شين دي.

چينار دنكه ونه ده.

د چيني وټه خوږي دي.

ح

حَج

حَجِ گَوَلِ یَوِ حَلِّ فَرَضِ دِی

دَ حَامِدِ پِلَارِ حَاجِی دِی

پِہُ کَالِ کِی یَوِ حَلِّ حَجِ آدَا

کَثِیْرِی.

خ

خَلَاک

خَلَاک پَہ زُمَی کَی تَوَدِی

جَامِی اَغَوْنَدِی.

پَہ اَوْدَاسَہ کَی دَ مَخ

پَرِیْمِیْنَحَل فَرَض دِی.

ح

خادر

آخک خادر لری.

په خادر لمونخ گوی.

د مازدیگر خلور رگتته دی.

ع
حَٰن

زہ خیل حان پاک ساتھ.

حاله کی ہکی دی.

د

دۋكان

داۋد دۋكان لرى.

نارۋغ درمل خورى.

د

دوڊي

زۀ پۀ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ سره دَ دوڊي
پۀ خوږلو پیل گووم.

سوی دوڊي خوږل روغتیا ته زیان رسوی.

کتابتون کې ډول ډول کتابونه دی

ذ

ذِکْر

دَ اَللّٰهُ ذِکْرٌ کَوَّلَ ثَوَابَ لَرِئِ

ذَاکِرٍ پَهُ مَدْرَسَهُ کِی لَوَسْتِ

وَایِ.

رۆژە

دَ رَمَضان پە میاشت کە رۆژە

ئەوَل فَرَض دى.

ئەوَل مُسلمانان سەرە ورؤنه دى.

پښتو

پښتو سړي خه نه ويښي.

زه له پانده سره مرسته گووم

ز

زَلِّي

زَلِّي بِنوَوْنَحِيَّ تَه حِيَّ.

زَهْ وَّس لِيَكَل كَوِّي شَم.

ز

زَمِي

په زَمِي كې ساره وي.

شاهد زرنده لري.

زه په پښتو ژبه ليكل كوي

شهم

ب

بیرہ

دَ بیری پر بنوَدَل سُنَت دِی.

زَمُور بِنُوَوُنْکِی بَیْرَه لَری.

بَری سَپْرَه وِی.

س

سَلَام

سَلَامِ اَچَوَلِ سُنْتِ دِي.

بِنَهْ هَلَكِ پَهْ لَارِهْ كِي پَهْ مَشْرَانَوِ سَلَامِ
اَچَوِي.

سَالِمِ دَ مَسْرُورِ وِرُورِ دِي.

ش

شیدې

غوا شیدې گوی.

شاکر شیدې خبئی.

زه د الله شکر گووم.

بنس

بنار

دا بنار دَی.

په بنار کې گنه گونه وی.

بنار کې لوی لوی وایونه وی.

ص

صَادِق

صَادِق رَيْنْتُونِي زده گوونگي دِي.

صُندُوق كِي جامي دِي.

صَبْر بِنَه خُوي دِي.

ض

ضَرَر

ضَرَر رَسَوَل كُونَا لَرِي.

حَوْض كِي وَبَهُ دِي.

وَبَهُ دَ رَوْنَد لِيَارَه ضَرَوْرِي دِي.

ط

طالِب

زە د مَدْرَسِی زده گوونگی یم.

طاهر بنه طالِب دَی.

ظ

ظلم

کافرانِ ظالمانِ دئی.

ظریف دَ ظاہرِ ورورِ دَی.

ع

عِلْم

دَ عِلْمِ زِدْ كِرِهَ فَرَضِ دِه.

زَهْ پَهْ مَدْرَسَه كِي عِلْمِ زِدِه

گَوُوم.

غ

غَيْرَت

غَنِيَّ يَوْمَ غَيْرَتِي مُسْلِمَانِ دَي.

هغه له غريبانو سره مرسته

گوئی.

افغانیستان لور او جگ

غرونه لری.

ف

فُرْقَان

فُرْقَان دَ قُرْآنِ نَوْمِ دَي.

قُرْآنِ دَ اللَّهِ كِتَابِ دَي.

ف

قَلَم

دا قَلَم دِي.

زَهْ يَهْ قَلَم لِيَكَل كَوؤَم.

قَارِي قُرْآن لَوَلِي.

ک

کابل

کابل د افغانستان پلازمېنه ده

مؤر خپل کور او چاپېريال

پاک ساتو.

گوثره په هوا کې الؤزى.

ہی

گولاب

دا د گولاب گول دے۔

پہ بن کی رنگارنگ گولونہ

شنہ دی۔

ل

لار

زَهْ دَ لَارِيْ پَهْ بِنِيْ اَرِيْخِ حَمِّمِ.

لَهْ لَارِيْ ضَرَرِيْ شِيَانِ لَرِيْ

كَوْلِ ثَوَابِ لَرِيْ.

م

مۆر

زە د خپلى مؤر خدمت گوؤم.
مؤر په اولاد ډېر حقونه لرى.

ن

ناک

ناک خوږه مېوه ده.

زه خپل نوم لیکلي شم.

ننګرهار د افغانستان یو

ولایت دی.

ب

بِ

دَا بَيْنَ دَيِّ.

يَهْ بَيْنَ كَيْ دَا مَنُو وَنَى دَى.

و

واورہ

پہ زُمیٰ کپی واوریٰ وُریٰ

وَریٰ دَ سِپَرلیٰ لُومِریٰ میاشت

دہ.

وُریٰ تہ خوارہٗ وَرگولِ ثواب

لَریٰ.

ه

هَوا

زَمُورِ هَيِوادِ بَنه هَوا لَرى.

زَهْ پَه لَوستِ كِى هَخَه كَوم.

۴

إِسْلَامِ زَمْوِيرِ دَيْنِ دَي.

مُؤِيرِ دَ اِبْرَاهِيمِ - عَلَيْهِ السَّلَامِ -

يَهْ مِلْتِ يُو.

مَا وُسْ دَ پَنْبِتَوَّ اِمْلَاءِ زِدِه

كِرِيَّ دِه.

اِكْرَامِ، مَأْمُورِ، سَائِلِ، لَاجِيَّ

ي

يۆم

يۆم د بزرگري يوه آله ده.

بنو وونگي زده گوونکو ته وينا

گوئ.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**